

Néhány európai ország népszámlálása.

Franciaország lakossága. Az 1921. március 6.-án tartott népszámlálás Franciaország mai területén 39,194.550 lelket talált. 1911-ben ugyanezen a területen — tehát Elzász-Lotaringiával együtt — 41,476.272 volt a lélekszám, a népesség fogyása tehát 2,281.722, vagyis 5.5%. De még ha Elzász-Lotaringiát 1911-ben nem számítjuk Franciaországhoz, melynek akkor 39,602.258 lakosa volt, így is több, mint 400.000-rel kisebb a mai megnövekedett Franciaország népessége, mint volt a háború előtti Franciaországé! A természetes népmozgalomnak és a háborús veszteségeknek ismeretében még ennyi lakosságra sem lehetett számítani; úgy látszik, a franciák visszavándorlásán felül még a külföldi bevándorlás is erősen fokozódott, erre mutat az, hogy a külföldi honosok száma, csak a régi területen 1.132.696-ról 1,415.128-ra, tehát közel 300.000-rel növekedett meg 10 év alatt. A háború népességpusztító hatásának különböző fokozatait mutatják a következő adatok: Páris és a körülötte lévő Seine megye lakossága 4,154.042-ről 4,411.446, vagyis 6.2%-kal szaporodott. A többi 76 departement népessége, amelyek szintén nem szolgáltak közvetlen harc-térnyagnak, 28,925.061-ről 27,308.236-ra fogyott, vagyis 5.6%-kal, ellenben a 10 északi departement lakossága 6,523.155-ről 5,779.712-re csökkent 10 év alatt, vagyis 11.4%-kal, holott tudvalevőleg ezek az északi megyék Franciaország legszaporább területei. Magának Elzász-Lotaringiának népessége is igen erősen megfogyatkozott, 1,874.014-ről 1,695.156-ra. Itt már a Németországba való kivándorlásnak is nagy szerepe lehetett ennek az eredménynek az előidézésében.

A városok közül Páris lakossága 2,906.472, a szaporodás 1911. óta mindössze 18,362, vagyis csak 0.6%; ennek is több, mint fele az idegénekre esik. A valóságban Páris fejlődése mindenesetre kedvezőbb, mert a vele összecéplelt s a falak most folyó lebontása után valószínűleg egyesülő külvárosok népessége, úgy látszik erőteljesen gyarapodott. Az ezeket magában foglaló Seine megye népessége ugyanis 1,265.932-ről 1,504.974-re nőtt 10 év alatt. Itt tehát a szaporodás 239,942, vagyis 18.9%. A nagyobb városok lakossága a következő: Marseille 586,000, Lyon 562,000, Bordeaux 267,000, Lille 201,000. Strassburg lakossága 167,000 szemben az 1910. évi 178,000.

A skandináv államok lakossága. A háborútól megkímélt három skandináv állam népessége az utolsó évtizedben is elég egészséges képet mutat. Volt ugyanis a lélekszám

	1910-ben	1920-ban	Szaporodás szám szerint	%
Dániában	2,757.076	3,105.403	348.417	12.7
Svédországban	5,522.403	5,904.292	381.889	6.9
Norvégiában	2,391.782	2,646.306	254.524	10.6

Dánia népessége, amely országot mint tudjuk a hadiszállítások révén anyagilag is igen előnyös helyzetbe jutott, nagyon kedvező. Emellett Dániának még területi nyeresége is van a háborúból, anélkül, hogy a kisujját mozdította volna; megkapta Németországtól, illetőleg az antanttól Schleswig-Holstein dán részét, amelynek 163,404 lakosa van, úgy, hogy Dánia összes lakossága (a Faröi szigetek és Izland nélkül) jelenleg 3,268,897. Norvégia, úgy látszik, az amerikai kivándorlás megcsappanása folytán jutott kedvező népnövekvéshez. Az előző évtizedben lakosságának szaporodása csak 136 ezret tett. Aránylag leggyengébb Svédország népességének fejlődése s számszerint is valamivel kisebb, mint az előző évtizedben, amikor 386,000 volt. Svédországban legrohamosabb ugyanis a születések csökkenése, 1919-ben már 20-on alul volt ezer lélekre a születési arányszám, tehát elérte a franciaországi békebeli színvonalat.

A három skandináv ország fővárosai közül Koppenhága a legnépesebb és legjobban is fejlődött az utolsó 10 év alatt, 699.706 lelkel számolt ugyanis és 140.308 lélekkel, vagyis 25.1%-kal növekedett 1910. óta. Dánia lakosságának immár több, mint ötödrésze a fővárosban lakik, Stockholm népessége 419.788, a növekvés 1910. óta 77.465, vagyis 22.7%. Nagyon elmaradt a fővárosok mögött Krisztiania, amelynek csak 258.311 lakosa van s csak 6.4%-kal gyarapodott 10 év alatt, tehát aránylag gyengébben, mint az ország egész népessége. Norvégiában és Dániában nincs is több nagyváros a fővároson kívül, Svédországban azonban még kettő akad: Götheborg 202.368 és Malmö 113.552 lakossal.

Nagy-Britannia lakossága. A szigetországban folyó év április havában akarták megtartani a 10 évenkénti népszámlálást, de az általános sztrájk miatt a felvétel június 19-ére maradt. Az előzetes eredmények még csak Angolországról, Walesről és Skóciáról ismeretesek, amelyek szerint

	a lakosság száma		szaporodás	
	1911-ben	1921-ben	szám szerint	%
Angliában és Walesben	36.070.492	37.885.242	1,814.750	5.0
Skóciában	4,760.904	4.882.288	121.384	2.6
Összesen	40,831.396	42,767.530	1,936.134	4.7

A háborúban résztvevő nagyobb európai államok közül, úgy látszik, Angolország úszta meg a háborút a legkisebb veszteséggel. Népesedésének növekedése így is messze elmarad az előző évtized 10.4% népnövekedése mögött; viszont fontos megállapítás, hogy Angolország és Skócia népszaporodásának aránya az utolsó évtizedben nem sokkal nagyobb, mint Németorszáé (3.8%), sőt, ha a folyton fogyó népességű Írországot is számítjuk, amellyel együtt a szigetország népessége aligha több 47 milliónál, az Egyesült-Brit-Királyság népszaporodása 10 év alatt szintén csak 3.9%. Ennek magyarázata az, hogy a természetes szaporodás Nagy-Britanniában és Írországhoz a háború előtti években gyengébb volt, mint Németországban s emellett Angliában a kivándorlási mozgalom bár csökkent a háború alatt, de nem szűnt meg teljesen. Tíz év alatt e révén közel 1 millió embert veszített a szigetország. Így Németország hasonlíthatatlanul nagyobb veszítést szenvedett dacára, ugyanolyan népfejlődést ért el, mint az Egyesült-Brit-Királyság.

A háború hatása erősen jelentkezik a nemek megoszlási arányánál. Angliában és Skóciában jelenleg 20.431.623 férfival 22.336.907 nő áll szemben, a nők többlete tehát 1.906.284. 1911-ben a nők többlete még csak 1.322.502 volt, a közel 600.000 főnyi eltolódást a háború halottai okozták. Az angol hadvezetőség tényleg körülbelül ennyi hősi halottat (628.000) mutat ki, csak Angolországban.

Ami a városi lakosságot illeti, Angolországban és Walesben a lakoságnak már 79.3%-a városi lakos. Igaz, hogy az 1176 város között egészen aprók is vannak (97-nek a lakossága 2000-en alúl van). A falusi lakosság meg is fogyott 1911. óta. London lakossága is kevesebb valamivel (4.483.249), mint 10 év előtt (4.521.685); Nagy-London népessége 7.251.358-ról 7.476.168-ra növekedett ugyan, de a szaporodás aránya (3.1) kisebb, mint az egész országé. London után (a skóciai Glasgowot nem számítva, melynek lélekszáma még nem ismeretes), Birmingham került első helyre 919.438 lakossal (hozzácsatolások révén), azután következik Liverpool 803.118, Manchester 730.551 főnyi lakossággal. Magában Angliában (Walessel) 46 város van 100.000 lelken felül.

Belgium lakossága. Belgium mindjárt a háború elején majdnem teljesen a németek hatalmába került s ebben a helyzetben maradt a háború végéig. Ebből az a haszna származott, hogy bár a világháború közelében, sőt területén tombolt talán legnagyobb mértékben, mégis Belgium fiait nem vették el olyan tömegesen, mint a többi hadviselő államokéi, mert a német megszállás megakadályozta a háborúban való részvételüket. A Koppenhágai tudományos társaság is, amely a háborúnak a

népesedésre és a gazdasági viszonyokra való hatását kutatja, s amely a háborús veszteségeket inkább nagyítja, mint kisebbíti, csupán 115.000-re teszi Belgium véres veszteségét. Ennek dacára az 1919. év végén tartott népszámlálás Belgiumban csak 7.577.027 lelket talált, csupán 153.243-mal, vagyis 2.1%-kal többet, mint az 1910. évvégi lélekszám. Ehhez jön még 61.000 lélek a Németországtól Belgiumhoz csatolt Eupen és Malmedy környéke, (a «nemzetiségi elv» nagyobb dicsőségére itt is 10.000 vallón kevéért 51000 németet csatoltak idegen fennhatóság alá!), ugy, hogy Belgium összes lakossága 1919. végén 7.638.000-re rúgott. Ez a szám, tekintve Belgium lakosságának gyenge szaporodási képességét, még 1920. végén is aligha érte el a 7.700.000-et.

Svájc lakossága. Svájc a világháború alatt teljesen körül volt véve hadi állapotban levő államoktól, természetesen tehát, hogy a világháború Svájc népesedését is befolyásolta, még pedig igen kedvezőlenül. Az 1920. december 1-én tartott népszámlálás szerint Svájc lakossága 3.884.700, csupán 119.700-al, vagyis 3.2%-kal több, mint a mennyi 1910-ben volt. Ennek oka egyrészt a már békeévekben is erősen fogyó születési többlet, másrészt pedig a szomszédos államokból, különösen Olaszországból ott tartózkodó idegenek tömeges visszavándorlása. A Svájcban állandóan lakó és dolgozó idegen állampolgárok aránya ugyanis 15%-ról 10%-ra csökkent, abszolút számban pedig 170.000-rel fogyott meg. Ez a természetes népmozgalomra is érezte hatását, a születések száma ugyanis mindjárt a háború első évében erősen mecsapant s a háborús években általában igen kevés volt a születési többlet. Az idegenforgalomból élő Svájc gazdaságilag erősen szenvedett a háború következtében s ez a népesedésre is érezte befolyását.

Említést érdemel, hogy még a nőtöbblet is igen megnövekedett Svájcban, majdnem úgy, mint a háborús államokban, mert a visszavándorló idegenek jóval nagyobb része férfi volt. 1910-ben a lakoságnak 50.8%-a volt nő, 1920-ban 51.9%-a. Számszerint pedig 10 év előtt még csak 60.000 volt a nőtöbblet, most 148.000. Svájc legnagyobb városa most is Zürich, amelynek 207.206 lakosa van a 10 év előtti 190.100-zal szemben.

Bulgária lakossága. E kis Balkán-állam népének, mely annyi megpróbáltatáson ment keresztül az utolsó évtizedben, csodálatos regeneráló ereje van. Az 1910. évi népszámlálás Bulgária akkori területén 4.337.513 lelket talált. Azóta a balkáni háborúban Bulgária jelentékeny területet kapott Törökországból, melyet azonban ellene fordult szövetségescsi később alaposan megnyírbáltak, Románia pedig alattomos támadással Dobrudzából ragadott el tőle egy széles sávot. A világháború szerencsétlen vége után Bulgária a töröktől nyert területet úgyszólván teljes egészében elvesztette Szerbia és Görögország javára s Romániát is meg kellett hagynia az 1913-ban elrabolt Dobrudza birtokában, ugy, hogy Bulgária jelenlegi területe kb. 8000 □ kilométerrel kevesebb, mint 1910-ben volt. Ennek dacára 1920. év végén tartott népszámlálás e megkisebbedett terület lakosságát 4.860.311-ben állapította meg. Ha a Romániának jutott terület lakosságát (1912-ben 274.090, 1910-ben kb. 264.000) az 1910. évi népszámból leszámítjuk, a mai területen 4.073.000 lélek lakott 1910-ben, most pedig annyi háború és vérvesztés után 4.860.000. A népesség szaporodása tehát 10 év alatt nem kevesebb, mint 787.000, vagyis 19.3%. Bulgária ezt a nagyszerű eredményt rendkívül nagy természetes szaporodásának köszönheti, amely normális években ezer lélekre a huszat is meghaladja. Valószínű azonban, hogy éppen úgy, mint nálunk történt, a szerbeknek és görögöknek jutott Macedoniából és Tráciából nagyszámú bolgárság menekült át, részben ez is duzzasztotta fel a népszámot.

Az ország fővárosa lehet itt is a központja a menekülőknek. Szófia lakossága ugyanis 102.812-ről 154.415-re növekedett meg, tehát több, mint 50%-kal. A 10.000-nél népesebb városok lakossága is 22.6%-os szaporodást mutat.

Kovács Alajos